

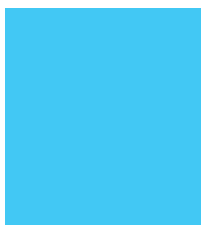
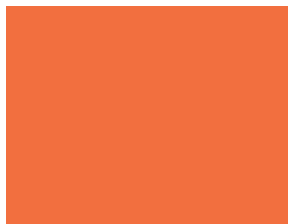
Европын Холбоо
санхүүжүүлэв

TRANSITION
Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic

 Caritas
Czech Republic

БҮГД ЗАЛУУСЫН
ТӨЛӨӨ, ЗАЛУУС
БҮГДИЙН ТӨЛӨӨ

Салбар дундын ажлын хэсгийн

ЗӨВЛӨМЖ

Залуучуудын хөдөлмөр
эрхлэлтийн шийдлүү

Улаанбаатар хот
2022 он

Энэхүү гарын авлагыг Европын Холбооны санхүүжилттэй хэрэгжиж буй “Бүгд залуусын төлөө, Залуус бүгдийн төлөө” төслийн хүрээнд нийтлэв. Тус гарын авлагад орсон агуулга нь Европын Холбооны байр суурийг илэрхийлээгүй болно.

ГАРЧИГ

ӨМНӨХ ҮГ

ҮНДСЭН АСУУДАЛ

ЗӨВЛӨМЖ

- **01** | ДЭЛХИЙТЭЙ ХӨЛ НИЙЛҮҮЛЭХ
- **02** | ХӨДӨЛМӨРИЙН ҮНЭЛЭМЖИЙГ ДЭЭШЛҮҮЛЭХ
- **03** | УЯН ХАТАН БОЛОМЖУУДЫГ ХАНГАХ
- **04** | ХУВИАРАА БИЗНЕС ЭРХЛЭХ
БОЛОМЖИЙГ БҮРДҮҮЛЭХ
- **05** | ГАРААНЫ БИЗНЕС ЭРХЛЭХ БОЛОМЖ
- **06** | ХУВИЙН ХЭВШЛЭЭ ДЭМЖИХ
- **07** | ТОГТОЛЦООГ САЙЖРУУЛАХ
- **08** | БОЛОВСРОЛЫН СИСТЕМИЙГ УЯЛДУУЛАХ
- **09** | ДИЖИТАЛ ШИЛЖИЛТ ХИЙХ, ТЕХНОЛОГИ,
ИННОВАЦИ НЭВТРҮҮЛЭХ.
- **10** | ЗАЛУУЧУУДАД ЭЭЛТЭЙ АЖЛЫН
БАЙРЫГ БИЙ БОЛГОХ

АЖЛЫН ХЭСГИЙН ГИШҮҮД

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛЫН ЖАГСААЛТ

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ТАЙЛБАР

ХБИ	Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн
МСҮТ	Мэргэжил сургалт үйлдвэрлэлийн төв
МҮЭ	Монголын үйлдвэрчний эвлэл
ААНБ	Аж ахуй нэгж байгууллага
ОУХБ	Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллага
ХЭҮК	Хүний эрхийн үндэсний комисс
ТББ	Төрийн бус байгууллага
ХНХЯ	Хөдөлмөр нийгмийн хамгааллын яам
МАОЭНХ	Монголын ажил олгогч эздын нэгдсэн холбоо
ИТХ	Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал

Каритас Чех Репаблик олон улсын төрийн бус байгууллагын Монгол дахь суурин төлөөлөгчийн газар нь боловсрол, нийгэм, эрүүл мэндийн салбар, хөдөө аж ахуй, байгаль орчин, хог хаягдлын менежмент болон орон нутгийн хөгжлийг дэмжих чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг ашгийн бус хүмүүнлэгийн байгууллага юм. 2007 оноос хойш нийт 15 аймагт 20 гаруй төсөл хөтөлбөрүүдийг амжилттай хэрэгжүүлсэн байна.

Каритас Чех Репаблик нь Монголын Залуучуудын Эвсэл болон Иргэний Боловсролын Төвтэй хамтран Европын Холбоо, Бүгд Найрамдах Чех улсын Гадаад Харилцааны Яамны санхүүжилттэйгээр “Бүгд залуусын төлөө, Залуус бүгдийн төлөө” төслийг 2020 оноос хойш хэрэгжүүлж байна. Энэхүү төсөл нь залуучуудын хөгжил, оролцооны чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг Төрийн бус байгууллагуудын чадавхыг бэхжүүлэн, хамтын ажиллагааны сүлжээ үүсгэн, судалгаа, нөлөөлөл хийх замаар Монгол улсын засаглал, хөгжлийн явцад хувь нэмэр оруулах чадвартай залуучуудын иргэний нийгмийг бэхжүүлэх зорилготой юм.

2021 онд “Бүгд залуусын төлөө, Залуус бүгдийн төлөө” төслийн хүрээнд залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлтийн орчин, нөхцлийг сайжруулах зорилгоор хөдөлмөр эрхлэлтийн салбар бүрийн мэргэжилтэн, шинжээч, судлаач нарын бүрэлдэхүүнтэй ажлын хэсэг байгуулагдсан юм. Ажлын хэсгийн гишүүд маань залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжсэн илүү үр дүнтэй, хүртээмжтэй бодлогын санал, зөвлөмж боловсруулж, Хөдөлмөр, Нийгмийн Хамгааллын Яаманд хүргүүлсэн юм.

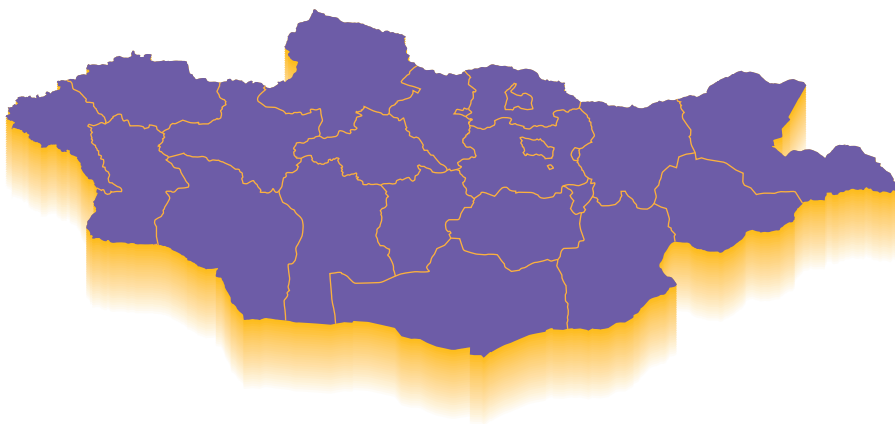
Энэхүү бодлогын зөвлөмжийг дан ганц Хөдөлмөр, Нийгмийн Хамгааллын Яам төдийгүй ажил олгогч нарт зориулан боловсруулсан бөгөөд тус зөвлөмжийг боловсруулсан ажлын хэсгийн гишүүддээ талархал илэрхийлье!

Эцэст нь таныг өөрийн байгууллага болон үйл хэрэгт залуучуудын оролцоог хангаж ажиллана гэдэг итгэл найдвартайгаар энэхүү бодлогын зөвлөмжөө толилуулж байна.

Залуус Монголын ирээдүйг гэрэлтүүлэх тул тэдэнтэй зэрэгцэж алхах эсэх нь биднээс шалтгаална.

ҮНДСЭН АСУУДАЛ

Монгол Улсын нийт хүн ам 2022 оны байдлаар 3.4 сая байгаагаас 61.9 хувийг 35-аас доош насныхан эзэлж байна. Тэр дундаа 15-34 насны иргэд нийт хүн амын гуравны нэг шахам буюу 29.8 хувийг бүрдүүлж байгаа нь зохистой бодлого, зохион байгуулалтаар дамжуулан ажлын байрыг нэмэгдүүлж, хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлттэй уялдуулан ажиллах хүчнээ бэлтгэж чадвал хүн ам зүйн энэхүү бүтцээсээ үр өгөөжийг хүртэх үе юм.

ХҮН АМ ЗҮЙН БҮТЦИЙН ӨӨРЧЛӨЛТ:

Харамсалтай нь энэ үе өнгөрч, хүн ам зүйн насны бүтэц хөгширч жил ирэх тусам 35 хүртэлх насны залуучууд хүн амд эзлэх хувийн жин багассаар байгаа нь ирээдүйд Монгол Улс ажиллах хүчний дутагдалд орох, цаашлаад нийгмийн даатгалын тогтолцоонд томоохон эрсдлийг дагуулах нь тодорхой байна.

ЭДИЙН ЗАСГИЙН ШИЛЖИЛТ:

Хөдөө аж ахуйд суурилсан, өрхийн, жижиг бизнесүүд давамгайлсан эдийн засгийн загвараас хотжсон, эдийн засгийн харилцан хамаарал бүхий нэгдсэн байр сууринд хүрсэн, томоохон компани, корпорациуд давамгайлсан загвар руу аажмаар шилжиж байна. Эдийн засаг хөгжихийн хэрээр хүмүүс албан бус, өрхийн аж ахуйгаа орхиж, албан секторт орчин үеийн, цалинтай ажлын байруудад орсоор байна. Гэвч хөдөлмөр эрхлэлтийн энэ шилжилт нь эдийн засгийн шилжилтээс хоцорч, дагаж явдаг нь Монголд ч мөн тод харагдаж байна.

ҮЕ ХООРОНДЫН ЯЛГАА:

Нийгмийн өөрчлөлт нь үе хоорондын ялгааг нэмэгдүүлж, хөдөлмөрийн зах зээлд шинээр бэлтгэгдэн гарч буй залуучууд (Gen Y, Z) болон тэднийг угтан авч буй ажил олгогчдын нийгмийн хандлага, амьдралын хэв шинжийн ялгаатай байдал нь хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлт, нийлүүлэлтийн тэнцвэрт байдлыг хангахад үл нийцэл, тодорхой түвшинд зааг гаргаж байгаа нь харагдаж байгаа юм.

[1] The evidence is in: How should youth employment programs in low-income countries be designed? USAID, 2017

ЗӨВЛӨМЖ

1 ДЭЛХИЙТЭЙ ХӨЛ НИЙЛҮҮЛЭХ

ШИЙДЭЛ

ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА:

- Төр нь ажлын байрыг олноор бий болгох боломжтой, хөдөлмөрийн шингээлт сайтай эдийн засгийн салбаруудыг бодлогоор дэмжих (Эдийн засгийн хөшүүргүүд ашиглах, татварын хөнгөлөлт, татаас, хөнгөлөлттэй зээл, тусламж, тендэр, төрийн худалдан авалт, гадаад худалдааны болон тээвэр ложистикын давуу байдал үүсгэх г.м);
- Эдийн засгийн шударга шилжилтийг урамшуулах. Үүнд: Хүрэн эдийн засгаас ногоон, дижитал, бүтээлч эдийн засагруу шилжилт хийж буй аж ахуйн нэгж байгууллагуудыг бодлогоор дэмжих, шилжилт хийх зардлыг бууруулах арга хэмжээг авах, урамшуулах;
- Аж үйлдвэрийн 4 дүгээр хувьсгал, технологийн эрин үед улс орны хөгжлийн үндсэн чиг шугам нь технологи, инноваци байх нь үр дүнтэй юм. Энэхүү өөрчлөлтийг залуучуудын алсын хараа, санаачлага, хүсэл сонирхол, чадавхи, сэтгэлгээнд суурилан, залуучуудын манлайллыг дэмжиж хийх нь гол гарц, хамгийн үр дүнтэй арга гэж үзэж байна;
- Залуучуудад олон сонголт бий болгох, ялангуяа өндөр үр өгөөжтэй, бүтээмжтэй, үнэлэмжтэй салбарт, технологи инновацийн ажлын байр, ээлтэй ажлын байр бий болгоход нь хамтран ажиллаж дэмжих нэн чухал байна.

“Залуучуудыг академик боловсролоос гадна нийгмийн амьдралд оруулж буй хувь нэмэр, зөөлөн ур чадвараар нь үнэлдэг болсон байна. Европын улс орнуудад энэ ур чадварыг сайн дурын ажлаас олж авах бүрэн боломжтой байдаг юм байна.”

Ажлын хэсгийн гишүүн

Э.ПҮРЭВ

ЗӨВЛӨМЖ

2 ХӨДӨЛМӨРИЙН ҮНЭЛЭМЖИЙГ ДЭЭШЛҮҮЛЭХ

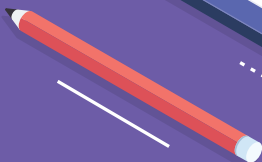
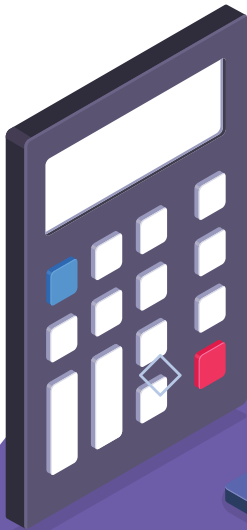
Монголд цалин хөлсний түвшин эдийн засгийн гол салбаруудад бусад оронтой жишихэд маш бага, дундаж цалин 454 доллар (1,544,000 төгрөг) байна (1212.mn, 2022). Labour disutility үүссэн буюу авч буй цалин хангамж нь өдөр тутмын амьжиргаа, амин зуулга, унаа, хоол хүнс, боловсрол зэрэг нэн чухал хэрэгцээнд хүрэлцэхгүй болсноор залуучууд албан секторт ажиллах хүсэлгүй болж, өөр аргаар ашиг орлого олох боломж хайх болсон. Энэ нь тухайлбал хөгжлийн бэрхшээлтэй залуучуудын хувьд бүр хүндээр тусч байна.

“Цалингийнхаа 60-70 хувийг өдөр тутамдаа ажилдаа ирж очихдоо буюу таксид зарцуулдаг. Такси дуудаж өглөө ажилдаа явна, орой гэртээ харина. Ажил хийгээд авж байгаа цалин нь бараг такси болон өдрийн хоолондоо зарцуулагдаж байна.”

Тулгуур эрхтний бэрхшээлтэй иргэн

M

“Түгээмэл хөгжил төв” ТББ, 2021

ШИЙДЭЛ

ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА:

- Бодит цалингийн худалдан авах чадварыг хамгаалах хүрээнд инфляцийг зорилтот түвшинд барих эдийн засгийн механизмыг үр ашигтай, урт хугацаанд тогтвортой барих, мөнгөний болон сангийн бодлогуудыг зохистой түвшинд уялдаатай авч хэрэгжүүлэх шаардлагатай байна;
- Эдийн засгийн хүндрэлийн үед цалингийн зардлаа өсгөх боломжийг аж ахуйн нэгж байгууллагуудад олгох, эдийн засгийн хөшүүргүүдийг ашиглаж ажилтнуудынхаа цалинг өсгөж байгаа аж ахуйн нэгж байгууллагуудыг урамшуулах арга хэлбэрийг бий болгох;
- Ажилтан болон ажилтны төлөөллийн байгууллагуудаар дамжуулан цалин хөлсний тарифын хэлэлцээ хийх чадавхийг дээшлүүлэх;
- Эдийн засгийн салбар бүрт цалин хөлсний бодлогыг боловсруулан хэрэгжүүлэх, салбар бүрт тариф мэргэжлийн лавлах боловсруулах, нэвтрүүлэхэд Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамнаас бодлогын дэмжлэг үзүүлэх шаардлагатай;
- Аж ахуйн нэгж байгууллагуудын түвшинд цалинг инфляци, ашиг, бүтээмжтэй уялдуулсан байдлаар индексжүүлэн тогтоох аргачлалыг боловсруулж нэвтрүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх;
- Ажилтанд хувьцаа эзэмшүүлэх ESOP хөтөлбөрийг боловсруулах, нээлттэй компаниудад нэвтрүүлэх чиглэлээр дэмжлэг үзүүлэх, кампанит ажил өрнүүлэх;
- Үндэсний хэмжээнд бүтээмжийн хөдөлгөөнийг өрнүүлэх, бүтээмжтэй уялдсан цалингийн урамшууллын жишиг тогтолцоог бий болгох;
- Цалин нэмэх;
- Цагаар үнэлэгддэг систем байх;
- Ажлыг үнэлэх, гүйцэтгэлийг үнэлэх шинэ систем тогтолцоо бий болгох;
- Өргөн хэрэглээний бараа, үйлчилгээний өртөг, амьжиргааны баталгаажих түвшинг харгалзаж, цалингийн түвшинг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн бодит үйл ажиллагаа шаардлагатай байна;
- Хөдөлмөрийн зах зээлд шинэ тутам гарч буй өөрчлөлттэй уялдуулан цагийн, гүйцэтгэл болон үр дүнд суурилсан үнэлгээний тогтолцоог судлан хэрэгжүүлэх нь зүйтэй.

3 УЯН ХАТАН БОЛОМЖУУДЫГ ХАНГАХ

Залуучуудад хөдөлмөр эрхлэлттэй холбоотой уян хатан боломжийг бүрдүүлснээр тэдний бүтээмжийг эдийн засагтаа илүү сайн шингээх боломж бүрдэх юм.

УЯН ХАТАН БАЙДЛЫГ ХАНГАХДАА ДАРААХ ХҮЧИН ЗҮЙЛИЙН ХҮРЭЭНД ЗОХИЦУУЛАХ ШААРДЛАГАТАЙ:

ЦАГ ХУГАЦАА: Залуучуудын ажлын байр нь дараах нөхцөл байдал, хүсэл сонирхлоос нь хамаараад хагас цагийн, уян хатан цагийн зохицуулалттай байх хэрэгтэй.

БАЙРШИЛ: Дээрх нөхцөл байдлуудтай холбоотойгоор залуучууд, хөгжлийн бэрхшээлтэй залуучууд гэрээсээ болон бусад боломжтой газраас зайнаас, цахимаар ажиллах бололцоог бий болгох чухал байна.

СУРГАЛТ ХӨГЖИЛ: Залуучууд хүссэн хэлбэрээрээ, олон эх сурвалжаас, бие даан, цахимаар, хүрээллээсээ, албан болон албан бусаар суралцах боломжуудыг нь дэмжиж, хүлээн зөвшөөрөх хэрэгтэй.

АЖИЛЛАХ ХЭЛБЭР: Цагаар, хагас цагаар, бүтэн цагаар, зайнаас болон талбар дээр ажиллах хэлбэрүүдийг дэмжих, ажилласанд тооцох, бүтээмжийг хэмжихэд анхаарах нь зөв юм.

ҮР БҮТЭЭЛ, БҮТЭЭГДЭХҮҮН: Бүтээгдэхүүн, үр бүтээлд нь тулгуурласан хөдөлмөрийн үнэлэмжийн хэлбэрүүдийг нэвтрүүлэх.

БҮТЭЦ ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ: Байгууллагын дотоод бүтэц, зохион байгуулалт, шийдвэр гаргалт нь дээрээс доош чиглэсэн босоо биш хэвтээ, нийтийг оролцуулсан шинжтэй, тэгш шударга, ил тод буюу гурвалжин бүтцээс дугуй хэлбэрийн бүтцийг бий болгож чадвал залуучуудыг татаж, тогтвортой ажиллуулах боломж нэмэгддэгийг анхаарах.

ХҮНИЙ ЭРХ: Залуучууд өөрсдийн хөдөлмөрлөх орон зайн хязгаарыг үндсэн хуулиар өгөгдсөн эрх үүрэг, хариуцлагын хүрээнд бий болгож, нийгэмд тустай бизнесийн санаачлагуудыг хэрэгжүүлэхийг зорьж байна.

ДЭД БҮТЭЦ: Боломжуудыг эрэлхийлэх, олж авах, бусадтай хуваалцах, нийгэм, эдийн засгийн нөөцийн оновчтой хуваарилалт, хүртээмжийг бий болгоход хатуу болон зөөлөн дэд бүтэц чухал үүрэгтэй. Дэд бүтэц сайн хөгжих тусам илүү олон төрлийн хэлбэр, агуулга, технологи, арга барил бүхий ажлын байрууд бий болдог.

“Залуучууд сайн дурын ажилд оролцсноор тухайн салбарын тухай илүү өргөн мэдлэг, туршлага хуримтлуулдаг байна. Европт аж ахуй нэгж байгууллагууд ажилтан, албан хаагчдаа нийгмийн сайн сайхны төлөөх үйл ажиллагаанд сайн дураар оролцож, ажиллахад нь цалинтай чөлөө олгож дэмждэг байна. Мөн залуучууд сайн дурын зарим зорилтод хөтөлбөрт хамрагдахын тулд хувиасаа төлбөр төлдөг байна. Ингэснээр тухайн сайн дурын ажилтныг үүрэг хариуцлагатай, оролцоотой байх сэдлийг нэмэгдүүлдэг гэж үздэг байна”

Ажлын хэсгийн гишүүн

Ч.УНДРАХБАЯР

ШИЙДЭЛ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА:

- Шинээр хэрэгжиж эхлээд буй Хөдөлмөрийн тухай хуулийн уян хатан хөдөлмөр эрхлэлтийн хэлбэрүүдийн зохицуулалтуудын талаар ажилтан, ажил олгогч нарын ойлголтыг дээшлүүлэх;
- Аж ахуйн нэгж байгууллагуудын түвшинд хамтын гэрээ, дотоод журам, хөдөлмөрийн гэрээнүүдэд өөрчлөлт оруулах замаар уян хатан харилцааны хэлбэрээ тогтоох чадавхийг дээшлүүлэх, жишиг арга зүйг боловсруулах, нэвтрүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх;
- Уян хатан хөдөлмөр эрхлэлтийн харилцаа нь ажилтны сэтгэл ханамж, тогтвор суурьшил, хөдөлмөрийн бүтээмж, байгууллагын ашигтай ажиллагаанд хэрхэн эергээр нөлөөлж байгааг судлах шаардлагатай.

ЗӨВЛӨМЖ

4 ХУВИАРАА БИЗНЕС ЭРХЛЭХ БОЛОМЖИЙГ БҮРДҮҮЛЭХ

НИЙТ АЖИЛЛАХ ХҮЧ

1 170 455

ЗАЛУУ АЖИЛЛАГЧИД

438 685

**ХУВИАРАА ХӨДӨЛМӨР
ЭРХЭЛДЭГ ИРГЭД**

476 100

Монгол Улсад нийт ажиллах хүчний тоо 1,170,455 байна. Үүнээс залуу ажиллагчдын тоо 438,685; албан бус буюу өөртөө ажлын байр бий болгож хувиараа хөдөлмөр эрхэлдэг иргэдийн тоо 476,100 байна.

Монголын Үйлдвэрчний эвлэлийн холбоо, 2021

ШИЙДЭЛ

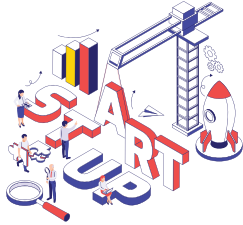
- Жижиг болон өрхийн бизнесүүдийн бүтээмж, ашиг орлогыг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх замаар залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, бизнесээ өргөжүүлэхэд зээлийн тогтолцоонд ХБИ-дэд тусгай квотоор дэмжлэг үзүүлэх гэх мэт тухайлсан бодлого боловсруулан хэрэгжүүлэх.

ЗӨВЛӨМЖ

5

ГАРААНЫ БИЗНЕС ЭРХЛЭХ БОЛОМЖ

Гарааны бизнесийн экосистемийг хөгжүүлэх, гарааны бизнес эхлүүлж буй залуучуудад бизнесээ хийхэд нь зориулж үе шаттай хөрөнгө санхүүжилт олгох, хурдасгуур хөтөлбөр, практикт суурилсан сургалт, менторшип, бодлогоор дэлхийд өрсөлдөх гарааны бизнесүүдийг бий болгоход чиглэх.

ШИЙДЭЛ

- Гарааны бизнес эрхлэх ээлтэй орчин буюу экосистемийг нь үндсэн бүрэлдэхүүн хэсгүүдийнх нь хүрээнд хөгжүүлэх замаар гарааны бизнес эрхлэх боломжийг нэмэгдүүлэх, үр ашигтай ажиллах магадлалыг дараах аргаар дээшлүүлэх:

ХӨРӨНГӨ САНХҮҮЖИЛТ ОЛГОХОД ДАРААХ АРГА ХЭМЖЭЭ ҮР АШИГТАЙ:

- 1 Гарааны бизнес эхлүүлэхэд шаардлагатай эхлэлийн санхүүжилтийг буцалтгүй тусламж буюу грант хэлбэрээр олгодог байх
- 2 Бизнес нь орлого олоод эхлэх шатанд хүүгүй зээл олгодог байх
- 3 Бизнесээ явуулах газар, оффисын талбайгаар хангах
- 4 Менторшип авах боломжоор хангах
- 5 Гадаад дотоодын хөрөнгө оруулалт авах орчныг сайжруулах.

ЭНТРЕПРЕНЕР ЗАЛУУЧУУДАД

Энтрепренер залуучуудад зориулсан, олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн системтэй сургалт, практик арга хэмжээг тогтмолжуулах, бусад орны энтрепренерүүдтэй хамтран ажиллахыг дэмжих зэргээр ур чадвараа тасралтгүй дээшлүүлэх боломж бүрдүүлэх, олон улсын сургалт хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэхэд гарах зардалд төрийн зүгээс татвар, шимтгэлийн хөнгөлөлт эдлүүлэх

ЭНТРЕПЕНЕРҮҮДИЙН ХҮРЭЭЛЭЛ

Энтрепренерүүдийн хүрээлэл, нягтралыг дэмжих замаар залуучуудыг хамтран ажиллах, олон талын чадавхитай баг бүрдүүлэх, инноваци бүтээхэд түлхэц болох, хил залгаа хөрш мужуудын болон бүс нутгийн гарааны бизнесүүдтэй харилцаа холбоо, хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх;

БОДЛОГО, ХУУЛЬ ЭРХ ЗҮЙН ОРЧНЫГ САЙЖРУУЛАХ

Инноваци шингэсэн, шинэлэг бизнесийн загвар бүхий технологийн шийдэл, бүтээгдэхүүн үйлчилгээнд зориулан, тогтсон хуулиас гадуур бүтээгдэхүүн нийлүүлэх. Аймаг, дүүргүүдийн хөгжлийн бодлогод инноваци, гарааны бизнесийг дэмжих хөтөлбөр, төсвийг суулгах, төлөвлөлтийн оролцогч талуудын бүрэлдэхүүнд оруулах;

СОЁЛ

Гарааны бизнесийн арга хэмжээнүүдийг залуучуудын оролцоотойгоор олноор зохион байгуулж, орон нутгийн хөгжлийн төлөвлөлт, хувийн хэвшлийн ахиц дэвшил, хөдөлмөрийн зах зээл, боловсон хүчний хөгжил, байгаль орчны хамгаалалт болон бусад нийгмийн шийдлүүдийг гаргах.

6 ХУВИЙН ХЭВШЛЭЭ ДЭМЖИХ

Хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгжүүд үйл ажиллагаагаа өргөжүүлэн тэлэх, ялангуяа хөдөө орон нутагт салбар нээх зэргийг татварын хөнгөлөлт, зээлийн болон бусад бодлогоор дэмжих замаар шинэ ажлын байрууд бий болох нөхцлийг бүрдүүлэх нь үр дүнгээ өгөхөөр байна.

Монгол Улс нь Дэлхий нийтийн Тогтвортой хөгжлийн үзэл зорилгуудтай уялдуулан Алсын хараа-2050 урт хугацааны хөгжлийн үзэл баримтлалаа баталсан билээ. Уг үзэл баримтлалын хүрээнд нэмүү өртөг шингээсэн эцсийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгч, экспортын баримжаатай, импортыг орлох, хөдөлмөрийн шингээлт өндөртэй салбаруудыг инновацид суурилсан хэлбэрээр дэмжиж эдийн засгаа солонгоруулах талаар тусгасан байдаг.

Мөн эдийн засгийн өсөлтийг иргэн бүрт тэгш хүртээмжтэй хуваарилах арга хэлбэрийг хөхүүлэн дэмжих бодлогыг тусгасан. Иймд уг бодлогыг хэрэгжүүлэх хүрээнд Улс орны ирээдүйн хөгжилд стратегийн ач холбогдолтой хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэр, мэдээлэл технологи, аялал жуулчлалын салбаруудыг бодлогоор дэмжих шаардлагатай байна.

ШИЙДЭЛ

ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА:

- Нэмүү өртөг шингэсэн, эцсийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгч хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн аж үйлдвэрийн салбарт ажлын байр бий болгож байгаа, байгаль орчинд ээлтэй, хүн төвтэй засаглалыг хөгжүүлсэн аж ахуйн нэгж байгууллагуудыг эдийн засгийн бүх төрлийн хөшүүргүүдийг ашиглан бодлогоор дэмжих шаардлагатай;
- Экспортын баримжаатай нэмүү өртөг шингэсэн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэдэг аж ахуйн нэгж байгууллагуудын бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг гадаад зах зээлд гаргахад бодлогоор дэмжих, холбон зуучлах, санхүүгийн болон гадаад бодлогын дэмжлэг үзүүлэх.

7

ТОГТОЛЦООГ САЙЖРУУЛАХ

Залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлтийг ирээдүй хэтийг харсан, ухаалаг бодлогоор зохицуулахад дэмжих тогтолцоо нь суурь үүрэг гүйцэтгэнэ. Тогтолцоог цаашид хөгжүүлэхэд дараах асуудлууд чухал байна:

- 1 ЗАЛУУЧУУДЫН ХӨГЖИЛ, ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙГ ДЭМЖИХ ТОГТОЛЦОО, ИНСТИТУЦИЙН ЗӨВ ХӨГЖИЛ,**
- 2 СТАТИСТИК ТОО МЭДЭЭЛЭЛ, БҮРТГЭЛ, ТАЙЛАГНАЛТЫН ТОГТОЛЦОО,**
- 3 ХҮНИЙ НӨӨЦИЙН УДИРДЛАГА,**
- 4 ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН БҮРТГЭЛИЙН ТОГТОЛЦОО,**
- 5 ЗАЛУУЧУУДЫН ОРОЛЦООГ ХАНГАХ БУЮУ ХАМТЫН ГЭРЭЭ, ХӨДӨЛМӨРИЙН МЕХАНИЗМ,**
- 6 ХӨДӨЛМӨРИЙН ДАДЛАГАЖИХ ХӨТӨЛБӨР, ЦАГИЙН БОЛОН САЙН ДУРЫН АЖЛУУДЫГ БҮРТГЭЛЖҮҮЛЭХ,**
- 7 ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН ҮНДЭСНИЙ ЗӨВЛӨЛ, ҮНДЭСНИЙ ХЭЛЭЛЦЭЭР,**
- 8 САЛБАРЫН УДИРДЛАГА, ДАТА, СУДАЛГАА, МЭДЭЭЛЛИЙН ТОГТОЛЦООГ ХӨГЖҮҮЛЭХ,**
- 9 ГОЛ ШАЛГУУР ХЭМЖҮҮРҮҮДЭД:**

- Ажлын байран дээр гарах,
- Ажлын цагийн өсөлт, хагас цагаас бүтэн цаг руу дөхсөн байдал,
- Ажлын цагийн үнэлгээ өссөн тоо, хувь,
- Ажлын орчинд гарсан эерэг өөрчлөлт, сайжирсан байдал (баталгаатай орлого, аюулгүй байдал, ажил хувийн амьдралын тэнцвэр),
- Ажлын байран дээрх сэтгэл ханамж,
- Залуучуудад зориулсан зохистой ажлын байр шинээр бий болгосон тоо, хувь,
- Залуучууд зохистой ажлын байр шинээр бий болгосон тоо, хувь

ЗӨВЛӨМЖ

8

БОЛОВСРОЛЫН СИСТЕМИЙГ УЯЛДУУЛАХ

Ирээдүйн чиг хандлага, технологийн дэвшил, өөрчлөлт хөгжлийн хурдыг гүйцэхийн тулд залуучуудад зохих шинэ ур чадварыг цаг алдалгүй эзэмшихэд туслах нь чухал байна.

“Бүгд Найрамдах Чех улсад их сургуулиуд, мэргэжил сургалт үйлдвэрийн төв болон бусад боловсролын байгууллагууд нь сургалтын хөтөлбөрийн агуулга дээрээ ажил олгогч байгууллагуудтайгаа маш нягт хамтын ажиллагаатай ажилладаг байна. Ингэснээр оюутан төгсөгчид нь ажлын байранд гарахдаа тухайн ажлын байранд нийцсэн боловсролыг эзэмшсэн байдаг байна. Тус улс дахь залуучуудын ажилгүйдлийн түвшин бага байдаг шалтгааны нэг нь үүнтэй холбоотой гэж би хувьдаа харж байна”

Ажлын хэсгийн ахлагч

З.УЯНГА

ШИЙДЭЛ

ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА:

- Хөдөлмөрийн зах зээл дээр эрэлттэй байгаа боловч нийлүүлэлт хангалтгүй байгаа ажил мэргэжлүүдийг сурталчлах, нэн шаардлагатай ажил мэргэжлүүдээр суралцаж буй оюутнуудад тэтгэлэг олгох;
- Мэргэжилгүй залуучуудыг ажлын байраар хангаж, дадлагажуулан, ажил мэргэшил олгож байгаа аж ахуйн нэгж байгууллагуудад тодорхой дэмжлэг үзүүлэх;
- Их дээд сургуулиудад бэлтгэгдэх оюутны тоонд квот тогтоох замаар хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлт, нийлүүлэлийн харьцааг тэнцвэржүүлэх тохируулга хийх;
- Их дээд сургуулиудын сургалтын хөтөлбөрийг ажил олгогчдын эрэлт хэрэгцээнд тулгуурласан байдлаар шинэчлэн сайжруулах, залуучуудыг зөөлөн ур чадварт сургах, насан туршдаа суралцах чадвар олгоход түлхүү анхаарах;
- МСҮТ-үүдийн үйл ажиллагааг үндэсний үйлдвэрүүдтай уялдуулах, суралцангаа дадлагажих, ажиллах боломжийг бүрдүүлэх.

9 ДИЖИТАЛ ШИЛЖИЛТ ХИЙХ, ТЕХНОЛОГИ, ИННОВАЦИ НЭВТРҮҮЛЭХ

Залуу үеийнхэн ажил хайх, ажил сонгох, ажил хийх гээд бүхий л үе шатандаа технологийн шийдэл ашиглах, ажил олгогч, ажлын байрны мэдээлэл ил тод байх, хангалттай мэдээлэл дээр суурилж хувийн үнэт зүйл итгэл үнэмшил дээрээ тулгуурлан шийдвэр гаргахыг хүсч байна.

“Яг ямар байгууллагад орох гэж байгаагаа би мэдэх хэрэгтэй байна. Яг ямар байгууллага юм, яг ямар ажил хийх юм, дээрээс нь цалин хөлс нь ямар байх юм, тухайн байгууллага нийгмийн даатгал төлөх юм уу, үгүй юу гэх зэргийг мэдэхгүйгээр харанхуйгаар анкетаа явуулдаг. Ийм байдлаар харилцах нь төвөгтэй байна.”

Төслийн хүрээнд зохион байгуулсан залуучуудын хэлэлцүүлгийн оролцогч, 2021 он

ШИЙДЭЛ | 01

Өндөр үр өгөөжтэй ажлын байр, бүтээмжтэй салбарт хөдөлмөрийн үнэлэмж өндөртэй технологийн ажлын байруудыг бий болгох.

ШИЙДЭЛ | 02

Залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих үйл ажиллагаанд дижиталчлал, технологийн инноваци нэвтрүүлэх буюу тухайлбал аж ахуйн нэгжүүдийн салбар салбарт зарлаж буй ажлын байруудыг нэгдсэн платформ

дээр харуулж, цалин урамшуулал, ажлын орчин, зорилго, үнэт зүйлс, хамт олон, зах зээл дэх байр суурь гэх мэтийг харьцуулж харж, сонголт хийх боломжтойгоор зохион байгуулах бүрэн боломжтой.

Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд нийгмийн халамжийн сангаас олгогдох туслах бүтээгдэхүүнийг дижитал технологид суурилсан бүтээгдэхүүнээр нэр төрлийг нэмэгдүүлэх замаар тэдгээрийн нийгмийн оролцоо, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих:

ТУХАЙЛБАЛ:

ХӨДӨЛГӨӨНИЙ БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХОЛБООТОЙ

Автоматжуулсан тэргэнцэр,

ХАРААНЫ БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХОЛБООТОЙ:

Гар утасны болон компьютерын ярьдаг программ,

СОНГОЛЫН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХОЛБООТОЙ

Видео харилцааны хэрэгсэл, яриаг автоматаар таньж бичдэг систем, чихний суваг болон чихэн доторх сонсголын аппарат, дуутай, чичирдэг бугуйвч,

ХАРИЛЦААНЫ БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХОЛБООТОЙ

Компьютерын толгойны хулгана, харилцааны самбар, нүүр тулж харилцах програм хангамж, таних тэмдэг үүсгэдэг програм хангамж

ТАНИН МЭДЭХҮЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХОЛБООТОЙ

Хувийн дижитал туслагч, уналтыг мэдрэгч, рекордер, хувийн яаралтай тусламжийн дохиоллын систем, хялбаршуулсан гар утас, эмийн сав, эд зүйлсийн байршил хайгч, явуулын аяллын хэрэгсэл, үг дуусгах программ,

ОРЧИНТОЙ ХОЛБООТОЙ

Жорлонгийн суудал өргөгч гэх мэт.

10

ТОГТОЛЦООГ САЙЖРУУЛАХ

Нийт хөдөлмөр эрхлэгчдийн 36,5 хувь нь буюу 447,789 залуучууд байгаа боловч улсын хэмжээнд судлан бүртгэгдсэн Үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалах өвчлөлийн 58 хувь нь, МҮЭ-ийн холбооны хууль зүйн зөвлөгөө авах төвөөр үйлчлүүлсэн иргэдийн 47 орчим хувь нь залуучууд байна. Мөн ажлын байранд түгээмэл тохиолдож буй ажлын байрны дарамт, хүчирхийлэл, ялгаварлан гадуурхалт, хөдөлмөрийн мөлжлөгт өртөх нь бусад насны бүлэгтэй харьцуулахад залуучуудынх илүү байгаа нь олон МҮЭ-ийн холбоо, Хүний эрхийн үндэсний комисс, Монголын хуульчдын холбооны судалгаанаас харагдаж байна.

Залуу хүн бүрийн ажил, мэргэжлээ чөлөөтэй сонгох, хөдөлмөрийн аятай нөхцлөөр хангуулах, цалин хөлс авах, хувийн аж ахуй эрхлэх зэрэг эрхийг бодитойгоор хангах нь Монгол Улсын эдийн засаг, нийгмийн хөгжилд зохих хувь нэмрээ оруулах төдийгүй залуучуудын орлогын түвшин, амьдралын чанараа дээшлүүлэх үндсэн баталгаа болох юм.

ЗӨВЛӨМЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАРТ

- Ажилтныхаа хөдөлмөрлөх эрхийг хангасан, бизнесийн үйл ажиллагаандаа хүний эрхийн суурь зарчмуудыг хүндэтгэдэг, нийгмийн хариуцлагатай бизнесийн байгууллагуудыг дэмжих бодлогын, санхүүгийн, борлуулалтын хөшүүргүүдийг бий болгох, төрөөс хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжихтэй холбоотой хэрэгжүүлж буй дэмжлэг туслалцааг түлхүү ажилтны эрхийг хүндэтгэдэг байгууллагууд уруу чиглүүлэх,
- Хөдөлмөрийн хяналтын тогтолцооны үзэл баримтлал, хандлагыг хөдөлмөрийн хүрээний суурь зарчим, хэм хэмжээтэй нийцүүлэн өөрчлөх;
- Хөдөлмөрлөх эрхийн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, зөвлөн туслах чиг үүргийг өргөжүүлэх, түүнийг хэрэгжүүлэх бүтцийг бий болгох;
- ААНБАж ахуйн нэгж байгууллагын дотоод хяналтын тогтолцоонд өөрчлөлт оруулж, хөдөлмөрийн хүрээний зарчим хэм хэмжээ ба эрхийн хэрэгжилтэд хяналт тавьдаг зохицуулалтыг бий болгох;
- Шинээр батлагдаж 2021 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн

мөрдөгдөх Хөдөлмөрийн тухай хуулийг сурталчлан таниулах кампанит ажлыг өргөжүүлэх,

- Хөдөлмөрийн гэнэтийн хяналт шалгалт явуулах боломжийг бүрдүүлэх эрх зүйн орчныг бий болгох, ОУХБ-ын Хөдөлмөрийн хяналт (аж үйлдвэр, худалдаа)-ын тухай 1947 оны 81 дүгээр Конвенц, Хөдөө аж ахуйн салбар дахь хөдөлмөрийн хяналтын тухай 1969 оны 129 дүгээр конвенцийг тус тус соёрхон батлах;
- Ажлын байран дахь дарамт, бэлгийн дарамтаас урьдчилан сэргийлэх тухай ОУХБ-ын 190 дүгээр конвенцид нэгдэн орох;
- Төрөөс насанд хүрээгүй хүн хийхийг хориглосон ажлын байрны жагсаалтыг судалгаа шинжилгээнд тулгуурлан, ажил олгогч, ажилтны төлөөллийн байгууллагуудтай зөвшилцсөний үндсэн дээр тогтмол шинэчлэх;
- Засгийн газар, ажил олгогч, ажилтны төлөөллийн байгууллагууд ажлын байран дахь дарамтаас урьдчилан сэргийлэх, зохицуулахад чиглэсэн үндэсний удирдамж буюу журам гаргах талаар гурван талт яриа эхлүүлэх;
- Засгийн Газар, ХЭҮК, ТББ-ууд үйлдвэрчний эвлэл, хамтын гэрээний ач холбогдлын талаар олон нийтийн мэдлэг ойлголт нэмэгдүүлэх аян зохион байгуулах;
- Засгийн газар, ХЭҮК, ТББ-ууд олон нийтийн мэдлэг ойлголтыг нэмэгдүүлэх аян, тэр дундаа дадлагажигч ажилтны эрхийн талаарх мэдлэг мэдээллийг нэмэгдүүлэх ажил зохион байгуулах;
- Хөдөлмөрлөх эрхийн талаарх олон нийтийн мэдлэг ойлголтыг нэмэгдүүлэх бодлого, хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлэх; Ингэхдээ ОУХБ, ХЭҮК, ХНХЯ, МҮЭХ, МАОЭНХ, Аж ахуйн нэгж байгууллагууд, сургалт судалгааны байгууллагын олон талт түншлэлийн хүрээнд боловсруулж хэрэгжүүлэх;
- Хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл, нийгмийн сүлжээг хамарсан медиа кампанит ажил хэрэгжүүлэх; (Үүнд: ТВ хөтөлбөр; ТВ болон радио хэлэлцүүлэг; Богино хэмжээний ТВ шторкууд зэрэг болно) – Ажлын байрны соёлыг бий болгох чиглэлээр бодлого, хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлэх;
- Ажилтнуудын хөдөлмөрийн хүрээний суурь зарчим ба эрхийн талаар мэдлэг ойлголт тэр дундаа ажилтны төлөөллийн байгууллагатай байх, хамтын гэрээ хэлэлцээр байгуулахын ач холбогдол, ажилтан эрх ашгаа хамгаалах чадавхийг нэмэгдүүлэх чиглэлээр тодорхой арга хэмжээг хэрэгжүүлэх, энэ чиглэлийн зөвлөх үйлчилгээг дэмжин хөгжүүлэх;
- Ажлын байран дахь дарамтын хэлбэрүүд, түүнээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлэх талаар ажил олгогчийн

үүргийг байгууллагын хөдөлмөрийн дотоод журам, ажил олгогчийн ажлын байрны тодорхойлолтод тусган хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах;

- Байгууллагын дотоод журам боловсруулах, хөдөлмөрийн гэрээ байгуулах, Хөдөлмөрийн маргаан таслах комисс байгуулах, ажиллах журмын талаарх зөвлөмжийг шинэчлэн боловсруулах;
- Жижиг, дунд үйлдвэр эрхлэгч аж ахуйн нэгж байгууллагуудын хөдөлмөрийн харилцааг зохицуулж байгаа дүрэм журамд шинжилгээ хийх, зөвлөн туслах үйлчилгээг бодлогоор дэмжин хөгжүүлэх;
- Адил тэгш цалин хөлсийг урьдаас төлөвлөсөн, зохион байгуулсан үйл ажиллагаа буюу ихэвчлэн “адил тэгш цалин хөлсний хөтөлбөр” гэж нэрлэдэг хөтөлбөрөөр дамжуулан хэрэгжүүлж байгаа олон улсын туршлага, ОУХБ-ын зөвлөмжийг хэрэгжүүлэхийн тулд: – Ажлын байрны үнэлгээний арга зүйг нэвтрүүлэх;

ЗӨВЛӨМЖ АЖИЛ ОЛГОГЧ, АЖИЛТНЫ ТӨЛӨӨЛЛИЙН БАЙГУУЛЛАГУУДАД

- Эвлэлдэн нэгдэх эрх чөлөө – Ажилтны төлөөллийн байгууллага хувийн хэвшил, тэр дундаа жижиг, дунд үйлдвэрийн ажилтнуудаар хамрах хүрээгээ нэмэгдүүлэх; – Ажил олгогч, ажилтны төлөөллийн байгууллагууд ажилтан, ажил олгогчдын дунд үйлдвэрчний эвлэлийн ач тус, хамтын гэрээг ашиглах талаар сургалт зохион байгуулах;
- Албадан хөдөлмөр, хүүхдийн хөдөлмөр – Ажил олгогч, ажилтны төлөөллийн байгууллагаас ажилтан, ажил олгогчдыг албадан хөдөлмөр, хүүхдийн хөдөлмөрийн хэлбэр, шинж, сөрөг нөлөөллийг ойлгох, таних сургалт зохион байгуулах;
- Ялгаварлан гадуурхалт – Ажил олгогч, ажилтны төлөөллийн байгууллагуудаас ажилтан, ажил олгогчдыг албадан хөдөлмөр, хүүхдийн хөдөлмөрийн хэлбэр, шинж, сөрөг нөлөөллийг ойлгох, таних, түүнд эмэгтэйчүүд, залуучуудын асуудлыг нэгтгэж тайлбарлах, сургалт зохион байгуулах; – Ажил олгогчийн төлөөллийн байгууллага нь ажил олгогчдод ажлын байран дахь дарамтын талаар бодлого баталж, хэрэгжүүлэхэд нь дэмжлэг үзүүлэх;
- Ажлын байран дахь дарамт – “Ажлын байран дахь дарамт” гэдэг ойлголтыг тодруулан нэг мөр болгох, гарын авлага, сургалтын материалуудыг бэлтгэж, АЖ АХУЙН НЭГЖ БАЙГУУЛЛАГ-дад тусгай хөтөлбөр, хувиараар нэгдсэн байдлаар зохион байгуулах ажлыг зохион байгуулах; – Ажил олгогч, ажилтны төлөөллийн байгууллагууд ажлын байран дахь дарамтын талаар баримтлах

бодлого баталж, хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг болох үйлчилгээ үзүүлэх;

- Хөдөлмөрийн гэрээ – Ажил олгогчийн төлөөллийн байгууллага ажил олгогчдод хөдөлмөрийн гэрээний загвар боловсруулж санал болгох, ингэхдээ туршилтын хугацааны хөдөлмөрийн гэрээний загварыг боловсруулах; – Ажил олгогч, ажилтны төлөөллийн байгууллагууд ажил олгогч, ажилтнуудад гэрээний нэг хувийг ажилтанд өгч, туршилтын хугацаанд цалин хөлс олгох ажил олгогчийн хуульд заасан үүргийн талаар сургалт зохион байгуулах;
- Цалин хөлс – Ажил олгогчийн төлөөллийн байгууллага ажил олгогчдын дунд хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээнээс доогуур цалин хөлс олгоход ямар сөрөг нөлөө үзүүлж болохыг ойлгуулах, таниулах; – Ажил олгогчийн төлөөллийн байгууллага ажил олгогчдын дунд ажилтнуудад ажил, амралтын цагийг хуулийн дагуу олгоогүйгээс үүдэх сөрөг нөлөөлийн талаар сургалт зохион байгуулах;
- Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуй – Ажил олгогчийн төлөөллийн байгууллага ажил олгогчдод хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн дүрэм, журам батлахад нь арга зүйн зөвлөгөө өгөх;
- Шинээр баригдаж буй барилга байгууламж, нийтийн тээврийн хэрэгсэл, түүний байгууламж, мэдээллийн хэрэгсэл нь холбогдох стандартыг баримтлан хүн бүрт хүртээмжтэй байдлаар төлөвлөх, хэрэгжүүлэх;
- Оюутны цагийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжин ажиллаж буй аж ахуйн нэгж, байгууллагыг урамшуулах, татварын болон бусад хөнгөлөлтөөр дэмжих.
- Хөгжлийн бэрхшээлтэй хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжихэд шаардлагатай хөрөнгийг нэмэгдүүлэн Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих санд хуваарилах,
- Оюутны цагийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжин ажиллаж буй аж ахуйн нэгж, байгууллагыг урамшуулах, татварын болон бусад хөнгөлөлтөөр дэмжих,
- Хөгжлийн бэрхшээлтэй залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих үйл ажиллагаанд нийгмийн халамжийн шинэлэг үйлчилгээ, дижитал технолгид суурилсан туслах бүтээгдэхүүн зэргийг ашиглах.

АЖЛЫН ХЭСГИЙН ГИШҮҮД

З.УЯНГА | АЖЛЫН ХЭСГИЙН АХЛАГЧ

“Стартап Монгол” ТББ-ын Удирдах зөвлөлийн гишүүн,
“НитоТех” компанийн үйл ажиллагаа хариуцсан захирал

Э.ТАМИР | АЖЛЫН ХЭСГИЙН ГИШҮҮН

Монголын хөнгөн үйлдвэрийн ажилтны үйлдвэрчний эвлэлийн холбооны дарга

С.ДАМБИЙ | АЖЛЫН ХЭСГИЙН ГИШҮҮН

Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамны хөдөлмөр эрхлэлтийн
газрын хөдөлмөр эрхлэлтийн хэлтсийн дарга

Ц.МӨНХБАТ | АЖЛЫН ХЭСГИЙН ГИШҮҮН

“Мөнхбат & Нандин-Эрдэнэ” хуулийн фирмийн захирал

Э.БАТ-ОРШИХ | АЖЛЫН ХЭСГИЙН ГИШҮҮН

“Хөгжлийн шийдэл” ТББ-ын бизнесийн ахлах зөвлөх

Б.НАНДИН-ЭРДЭНЭ | АЖЛЫН ХЭСГИЙН ГИШҮҮН

Санхүү эдийн засгийн их сургуулийн багш

Ч.УНДРАХБАЯР | АЖЛЫН ХЭСГИЙН ГИШҮҮН

“Түгээмэл хөгжил” ТББ-ын Удирдах зөвлөлийн гишүүн

Б.ХИШИГБАЯР | АЖЛЫН ХЭСГИЙН ГИШҮҮН

Худалдаа үйлдвэрлэлийн их сургуулийн
Баянхонгор аймаг дахь салбар сургуулийн захирал

Д.ЭРДЭНЭБАЯСГАЛАН | АЖЛЫН ХЭСГИЙН ГИШҮҮН

Хэнтий аймгийн хүний эрхийн үндэсний комиссын шинжээч,
“Хэнтийн манлайлагч залуус” ТББ-ын удирдах зөвлөлийн гишүүн

Т.ПҮРЭВСҮРЭН | АЖЛЫН ХЭСГИЙН ГИШҮҮН

Сэлэнгэ аймаг Сүхбаатар сумын ИТХ-н нарийн бичгийн дарга,
“Хөгжлийн хүч” залуучуудын нэгдсэн холбооны тэргүүн

Э.ПҮРЭВ | АЖЛЫН ХЭСГИЙН ГИШҮҮН

Дорноговь аймаг, “Хөгжлийн шийдэл” ТББ-ын Бизнесийн зөвлөх

Б.НАРАНТУЛГА | АЖЛЫН ХЭСГИЙН ГИШҮҮН

Удирдлагын академийн багш, Доктор (Ph.D)

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛЫН ЖАГСААЛТ

- 01 | The evidence is in: How should youth employment programs in low-income countries be designed? (USAID, 2017, Louise Fox and Upaasna Kaul)
- 02 | Improving the Mongolian Labor Market and Enhancing Opportunities for Youth (2016, ILS-RAND);
- 03 | Best Practices of Youth Employment Policies in Selected APEC Economies, (2018, APEC Human Resource Development Working Group)
- 04 | Comparative Analysis Youth Unemployment, Czech Republic, (2019, Erasmus+ Project)
https://epic-org.eu/wp-content/uploads/2021/09/Preliminary-Analysis_Czech-Republic.pdf
- 05 | Жижиг, дунд үйлдвэр дэх хөдөлмөрлөх эрхийн зарим асуудал, (ХЭҮК, ОУХБ, 2017)
- 06 | Залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлтийн өнөөгийн байдал (Лоринэт Сан, 2022)
- 07 | Хөдөлмөрийн мөлжлөгийн судалгаа, (Монголын хуульчдын холбоо, 2018)
- 08 | Монгол Улсын албан бус хөдөлмөр эрхлэлтийн төлөв байдлын судалгааны тайлан, (Олон Улсын хөдөлмөрийн байгууллага, 2021)
- 09 | Статистикийн үндэсний хорооны сайт www.1212.mn
- 10 | Төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн мөшгих судалгаа, (Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын судалгааны институт, 2020)
- 11 | Хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлтийн барометрийн судалгаа (2019, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын судалгааны институт, ХНХЯ, Дэлхийн банк)
- 12 | МҮЭХ-ны Дотоод ажлын мэдээ (2021)
- 13 | Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамнаас ирүүлсэн зарим тоон мэдээлэл

ЗАЛУУЧУУДЫН ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТТЭЙ ХОЛБООТОЙ ТӨСӨЛ ХӨТӨЛБӨРҮҮД

---

01 | ДЭЛХИЙН БАНКНЫ “ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙГ ДЭМЖИХ ТӨСӨЛ”

Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг, Ерөнхий сайд
Амарын гудамж-29, Сан бизнес центр, 501 тоот

02 | ДЭЛХИЙН БАНК БОЛОН ХҮҮХДИЙГ ИВЭЭХ САНГИЙН “ОРОН НУТГИЙН ӨСВӨР ҮЕИЙНХЭНД ХУВЬ ХҮНИЙ УР ЧАДВАР, ЭНТРЕПЕНЕРШИП БОЛОВСРОЛ ОЛГОХ” ТӨСӨЛ

Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг, 1-р хороо,
Аризона төв, 4 давхарт,
11 329 365

03 | ЕВРОПЫН ХОЛБООНЫ “МОНГОЛ УЛСАД ТОГТВОРТОЙ ХӨГЖЛИЙН ЗОРИЛГОТОЙ УЯЛДСАН ТӨСВИЙН ТӨЛӨВЛӨЛТӨӨР ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН ШИНЭЧЛЭЛИЙГ ДЭМЖИХ НЬ” ТӨСӨЛ

Л.Бархас Хөтөлбөрийн менежер
barkhas.losolsuren@undp.mn

04 | ЯПОНЫ ОЛОН УЛСЫН ХАМТЫН АЖИЛЛАГААНЫ АГЕНТЛАГЫН “ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ИРГЭДИЙН ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙГ ДЭМЖИХ ТОГТОЛЦООГ БЭХЖҮҮЛЭХ” ТӨСӨЛ

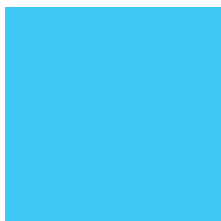
Улаанбаатар хот, Сүхбаатарын талбай-3,
Бодь товар, 7 давхарт
11 325 939

05 | АЗИЙН ХӨГЖЛИЙН БАНКНЫ “ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ИРГЭДИЙН ОРОЛЦООГ ХАНГАХ, ҮЙЛЧИЛГЭЭГ САЙРЖУУЛАХ” ТӨСӨЛ

Төслийн зохицуулагч З.Мөнхзул
99109245
munkhzul@pwwp.mn

06 | ХӨДӨЛМӨР НИЙГЭМ ХАМГААЛЛЫН ЯАМНЫ “ОРОЛЦОО” ТӨСӨЛ

Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг, 4-р хороо,
Нэгдсэн үндэсний гудамж-5
info@mlsp.gov.mn
51262619

Каритас Чех
Репаблик ОУБ

Монголын
Залуучуудын Эвсэл

Цргэний
Боловсролын Төв

Yvote app

Жишээ ба
Бишээ

Ivoluteer.mn

 (+976 7013 5899)

 ccr.mongolia.office@caritas.cz

 Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг,
1-р хороо, Делта төв 503 тоот,
Шуудангийн хаяг – 15160